

มาฆบูชามหาฤกษ์

โดย พ่อท่าน สมณะโพธิรักษ์

ณ สนามหญ้า วิทยาลัยครูนครปฐม

เมื่อ เทียงคืนวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

วันนี้ เป็นวันมาฆปุณณมี เวียนบรรจบครบรอบ มาเป็นรอบที่ ๓ ของการได้พบกัน ระหว่างพวกเรา ชาวอโศก การพบกันครั้งนี้ ก็เป็นไปโดยธรรม เป็นไปโดยที่ไม่ได้มีเจตนาอะไร ที่จะให้เป็นการพบกัน จนมากมายถึงอย่างนี้ ก็คิดแต่ว่าจะทำงาน ทำงานให้ เป็นไป แล้วก็ให้มันดำเนินไป ประโยชน์อะไรที่จะพึงได้ ผมก็พยายามที่จะกระทำ ตามประโยชน์ที่มันเป็นไปนั้น เช่น ก็พยายามดู พยายามสังเกต พยายามไม่ไปเที่ยวจัดเกียรติอะไร ให้มันเป็นไปโดยบังคับ หรือว่าโดยพยายามเจตนา ในการที่จะกระทำ ให้มันเกิดการชุมนุมกันขึ้น โดยทำความลำบากยากเย็น ให้เกิดขึ้นแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ให้มากมายเกินควร ผมก็ได้พยายามที่สุด ที่จะไม่ให้เกิดสิ่งเหล่านั้น และก็พยายามเหมือนกันว่า จะดู ดูซิ ว่า ทุกอย่าง มันจะเป็นไปโดยธรรมนั้น อย่างไร

ทุกๆเช้า ถ้าใครสังเกต ผมไม่ได้คิดเอาแน่นอนอะไร แล้วก็ไม่ได้ตกปากตกคำ เป็นการกำหนด หรือเป็นการสั่ง หรือเป็นการจะให้เกิดว่า เราจะต้องมีมาฆบูชา ชุมนุมกันในวันนี้ ณ ที่ตรงไหนแน่นอน ก็พยายามอยู่เสมอ ที่จะดูซิว่า มันจะตกอย่างไร มันจะเป็นไปโดยธรรมนั้นอย่างไร เป็นได้ถึงขนาดไหน จนกระทั่ง พอมาถึงเมื่อวานนี้ ผมก็เห็นเหมาะว่า ยิ่งไงๆเสีย เราก็จะมี มาฆปุณณมี ที่นี้แหละ ที่วิทยาลัยครูนครปฐมแห่งนี้ ในวันนี้ ก็จึงได้บอกทั้ๆไป สำหรับญาติโยม หรือสำหรับใครก็ตาม ที่ใคร่จะได้ติดตามมาฟังธรรมในวันนี้ และเมื่อได้พูดขึ้น ได้บอกขึ้นแล้วเสร็จ จนกระทั่งถึงวันนี้เช้า จึงได้รู้ว่า ทางวิทยาลัย หรือว่าทางเจ้าหน้าที่ทางวิทยาลัย ได้มีจิตใจ นึกคิดขึ้นมาว่าจะไปรับเอาพระ หรือว่าเอาชาวเรา ที่ในแดนอโศกออกมา โดยจะเอารถเข้าไปรับ กระผมก็พยายามที่จะสืบถามว่า พวกเราคนใดไปกวณเขาหรือได้รบเร้าเขา หรือว่าไปบอกเขาหรือ? ก็ไม่มีใครจะไปรบกวณเขา หรือจะไปบอกไปรบเร้า ผู้ที่จะเอารถไปรับพวกเราออกมาจากในแดน เมื่อไม่มีใคร เมื่อเป็นไปอย่างนั้น ก็เป็นเจตนา เป็นศรัทธา เป็นความตั้งใจดี ของผู้ที่จะตั้งใจดี ก็เป็นไปโดยธรรม ออกอย่างนั้น ผมก็จึงได้เขียนจดหมาย หรือ เขียนหนังสือบอกไปในแดนฯ(อโศก) บอกไปกะทางรถ ที่จะเข้าไปรับกันออกมา ไปบอก เขียนหนังสือ ตามที่

มันเป็นไปนั้น ก็เจตนาอยู่ ไม่ได้แก้งพูด ไม่ได้แก้งเขียน ก็ถ้า
เพื่อผู้ใด จะมีธุระอันใด ถ้าพืงเห็นเป็นสำคัญอยู่ ซึ่งมันก็เป็นไปได้
สำหรับ ผู้ที่มีความสำคัญนั้นๆ ก็ไม่ได้รบเร้าอะไรจนเกินควร จะ
ออกมาก็ได้ ไม่ออกมาก็ได้ แต่ก็ได้ออกมากัน มาพบกัน แล้วก็มา
ฟังธรรมกันในวันนี้ ก็เป็นไปโดยธรรม

วันนี้เป็นวันสำคัญ ที่เราได้รู้กันมาแล้วทุกคน สำหรับพวกเรา
ว่าเป็นวันที่มีความสำคัญมากอย่างไร มีความหมายลึกซึ้งอย่างไร
อันเกี่ยวกับคำว่า มาฆะ ทั้งทางด้านรูปธรรม และ มาฆะทั้ง
รูปธรรม ในสมัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังทรงพระชนม์อยู่ ซึ่งมี
เหตุการณ์เกิด ในยุคของพระองค์ ซึ่งเป็นความสำคัญของมาฆะ
ฤกษ์ เกิดเป็นมาฆบูชาขึ้นนั้น ผมก็ได้อธิบาย เคยอธิบายสู่กันฟัง
มาแล้ว แม้ที่สุด มีความสำคัญ เกี่ยวไปถึงนามธรรม เกี่ยวกับ
พุทธะโดยตรง เป็นความเต็ม ความพร้อม ความแสดงบทแห่ง
พุทธะ อันเป็นความหมาย เครื่องหมาย อันเป็นเครื่องแสดงถึง
ความเต็ม ของพุทธะแต่ละองค์ ซึ่งผมก็ได้อธิบาย ได้เล่าสู่ฟัง ให้
เข้าใจมาแล้ว สำหรับวันสำคัญ ออกปานนี้

มาฆะรำลึก

ในวันนี้ ขอให้ทุกคนตั้งใจ ตั้งสติ ไนมน้อมรำลึกถึง พระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้มีคุณอันยิ่งใหญ่ เราจะกระทำการคารวะ
เคารพ รำลึก น้อมถึงพระคุณนั้น สำหรับตนเอง ผมได้รับ
ประโยชน์ ผมได้รับคุณจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสมเด็จพระ
พระบิดาใหญ่ มหาศาลเหลือเกินในชีวิต

พระคุณอันนี้ เป็นพระคุณที่ผมจะไม่มีทางทอดถอน จะไม่มี
ทางถอดถอน จะไม่มีทางพรากจาก มนุษย์สุดยอดมนุษย์ ผมไม่
เห็นทางใด ผมไม่เห็นคุณค่าใด ที่จะประเสริฐสูงสุด เท่าที่คุณของ
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงค้นพบ แล้วท่านได้โปรด ท่าน
ได้สอน ท่านได้กระจายธรรมะนี้ออกมา จนกระทั่ง สองพันห้าร้อย
กว่าปี ผมเกิดมาปางนี้ ปานนี้ ผมก็ยังได้เห็นธรรมนั้นอยู่ ได้รับ
ค่า ได้รับประโยชน์จากคำสอนนั้น บุญคุณอันผมจะรำลึกถึง พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่ใช่บุญคุณ ที่เป็นเพียงเนื้อหนังมังสา
ไม่ใช่ได้รำลึกถึง พระพุทธเจ้าที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แต่เพียงเนื้อ
หนังมังสาร่างกาย เท่านั้น ผมรำลึกถึงท่าน ถึงพระคุณ ถึง
ความสามารถ ถึงคุณธรรม ถึงประโยชน์อันสูงสุด ที่พระสัมมาสัม
พุทธเจ้า ท่านได้บรรลุ แล้วท่านได้สอนผู้อื่นให้บรรลุตาม ท่านได้
กระทำให้ผู้อื่นได้เข้าใจแจ้ง แล้วให้ประพฤติตาม ได้เกิดคุณ อัน
ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ที่มนุษย์ควรได้ ควรเป็น ควรมีนั้น สุดยอดแห่ง

พระคุณนั้น ไม่มีอะไรจะเปรียบปานอีกแล้ว

คำของพุทธ

สำหรับตัวของผมนั้น ผมได้ออกปานใด ปานใด ผมมีประโยชน์จากคุณธรรม ของพระพุทธเจ้า ที่ได้สอนเอาไว้ พระพุทธเจ้าได้คุณธรรมนั้น ประเสริฐปานใด แม้ผมจะไม่ได้มากมายเท่าพระองค์ท่าน แต่ผมก็ได้ขนาดนี้ ผมก็รู้สึกว่ ากมายเหลือแสน ที่มนุษย์จะควรได้ ควรเป็น ควรมีกันไว้บ้าง มากกว่าคุณค่าอันใด ที่ทางโลกเขาพึงมีพึงเป็นอยู่ ซึ่งผมเอง ก็เคยพบเคยประสบ ผมเองเคยรำลึก ผมเองเคยพยายามที่จะย้อนรำลึก ไกลที่สุด เท่าที่ผมจะรำลึกได้ ถึงรสชาติแห่งคุณค่า ที่มนุษย์จะพึงเสพ ที่เป็นรสของทางโลกียสุขใดๆ หรือคุณค่าที่สูง แห่งความเป็นมนุษย์ใดๆ ที่จะพึงสั่งสมให้แก่ตน ผมได้ย้อนรำลึก มาแล้ว ตลอดชาติ ชาติแล้วชาติเล่า ที่ผมสามารถจะรำลึกได้ ผมก็ยังเห็นอยู่ว่า ยังไม่มีความสูงค่าอันใด ยังไม่มีความประเสริฐอันใด ที่ผมจะได้จะมีจะเป็น เท่าที่ผมได้ผมมีผมเป็น ในแม้ปัจจุบันนี้

ถ้าจะให้สูงยิ่งไปกว่านี้อีก ในทิศทางที่เป็นไป ดังที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะพึงเพียร พึงได้เป็นไป ผมก็เห็นว่า สิ่งนั้น สูงยิ่งขึ้นไปกว่า เลิศประเสริฐยิ่งกว่า เข้าไปทางทิศทางนั้น คนและ

มนุษย์ จะพึงแสวงหาโลกียสุข หรือความสุขยอด ของความเป็น
มนุษย์ ผมก็ได้แสวงหาโลกียสุข หาความสุขสุดยอด ของความ
เป็นมนุษย์ เท่าที่ได้เป็นมา แม้ไม่ใช่ชาตินี้ แม้จะเป็นชาติอื่นใด ผม
ก็รำลึกได้อยู่ มีอยู่ รู้อยู่ เท่าที่ผมสามารถจะพึงระลึกได้ รำลึกได้
มันก็ไม่เห็นคุณค่าใด จะประเสริฐเลิศเท่า การที่เป็นมนุษย์แล้ว
ได้มาช่วยมนุษย์ ช่วยให้ผู้มนุษย์ ได้รู้จักความเป็นจริงว่า มันถูก
หลอกมา มาหลงในลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุข แล้วก็พึงเป็นสุข
เป็นทุกข์ วนแล้วเวียนเล่าอยู่นี้แหละ ตลอด ตราบไม่รู้ก็กับที่กัลป์
มันก็มีอยู่แต่เพียงเท่านั้น เขาหลงติดบ่วงนี้ แล้วก็หลอกกัน สร้าง
ค่าวนเวียน ผู้ขึ้นสูงแล้ว ก็ไปเสวยความสูงนั้น แล้วก็วนเวียน มา
หาต่ำทดแทน เพราะไปเสพหนี้ เพราะไปสร้างหนี้ไว้ แล้วก็วนแล้ว
วนเล่าลงมา หมุนเวียนกันอยู่ ตลบแล้ว ตลบเล่า อย่างนั้น

สี่บทอดคุณธรรม

เพราะฉะนั้น คนจึงติดกับดักของลาภ-ยศ-สรรเสริญ อยู่ออก
อย่างนั้น ตลอดกัปตลอดกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ค้นพบ
บ่วงอันนี้ ได้ค้นเจอกับดักสัตว์ หรือกับดักมนุษย์อันนี้ ท่านก็ได้มา
สอนให้มนุษย์ผู้อื่น รู้ตามเห็นตาม และก็บอกทางประพฤติ บอก
ทางปฏิบัติ เป็นขั้นตอน ให้ได้หลุดพ้นออกมาจากบ่วง หรือกับดัก

อันนั้น ผู้ใดได้ปฏิบัติตาม จนกระทั่ง สามารถบรรลุหลุดพ้นได้
และก็พึงเอามาสอนผู้อื่นบ้าง ตามที่พระพุทธเจ้า ท่านได้สอน
มนุษยโลก ช่วยเหลือเขา ให้เขาเลิกจากบ่วงอันนั้น ให้เขาหลุด
จากบ่วงอันนั้น อันนี้เป็นคุณค่าของมนุษย์ ผมยังมองไม่เห็น ว่า
คุณค่าอะไรของมนุษย์ จะไปสูงเท่าคุณค่าของมนุษย์ ที่จะทำการ
ช่วยเหลือมนุษย์ ให้หลุดจากบ่วงนี้มาได้ แม้เราจะเหน็ดเหนื่อย
แม้เราจะมีชีวิตอยู่ โดยที่เรียกว่า เหนื่อย เมื่อย สู้ทน เพราะการที่
จะช่วยคน ให้หลุดออกจากบ่วง หลุดจากกับดักโลกธรรม ทั้งปวง
อย่างนี้ มันไม่ใช่่ง่าย มันเป็นเรื่องยากเหลือเกิน ยากจริงๆ แต่งานนี้
ก็มีค่าเหลือเกิน มีค่าจริงๆ ผมเองขอตายกับงานนี้ อย่างที่ไม่มี
อะไรสงสัย เคลือบแฝงเลย

เปิดใจพิสูจน์

เคยกล่าวเสมอว่า แม้พวกคุณจะจากผมไปจนหมด แต่ไม่ใช่
ดูถูก ขอบอกเสียก่อนว่า ไม่ได้ดูถูกพวกคุณเลย แต่เป็นคำกล่าว
เท่านั้น เป็นคำกล่าว เพื่อแจ้งความบริสุทธิ์จิต เพื่อเปิดเผยจิต ของ
ตัวเองเท่านั้น ไม่ใช่ดูถูกคุณนะ เคยกล่าวเสมอว่า แม้พวกคุณ จะ
ได้ออกห่างไปจากผม จะได้หลุดลอยออกไป จะเหลือแม้แต่ เหลือ
ผมคนเดียว ผมก็จะต้องตายกับธรรมอันนี้ จะอยู่กับงานอันนี้ จะ

อยู่สภาพอย่างนี้ เท่าที่ผมเป็นได้ เพราะผมยังมองไม่เห็น ผมยังไม่
สงสัย ผมยังไม่เห็นอื่นเลย ที่มันจะประเสริฐเลิศเท่านี้ ในความ
เป็นมนุษย์ เกิดมาในชาตินี้ จะว่าผมหลงธรรม ผมก็ขอยอมรับ
สารภาพว่า ผมหลงในธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เท่าที่ผม
ได้ ผมมีผมเป็น และผมได้สาธยายสู่พวกคุณฟัง มันจะมีอันใด
บ้าง ที่มันเป็นความหลงผิด เป็นการหลงไม่ถูก ในธรรมวินัยต่างๆ
ที่เราได้ตรวจสอบ แม้จากหลักฐานพระไตรปิฎกก็ตาม ที่เป็น
หลักฐาน อันเอามาเปรียบเทียบ เทียบเคียงอยู่ หรือแม้แต่เป็นธรรมะ
อันที่บรรลุเอง เห็นเอง เข้าใจเอง ซึ่งผมได้พยายามให้พวกคุณ ได้
พิสูจน์ ให้เกิดสันติปฏิสุโก เกิดปัจฉัตตัง เป็นเวทิตัพโพ เป็นวิญญูหิ
อันเห็นเอง รู้เอง เกิดเอง แม้ชั้นตอน ตั้งแต่เบื้องต้น ท่ามกลาง
หรือบั้นปลาย ตามลำดับ ผมก็ให้คุณพิสูจน์ด้วย สอบทานกับ
พระไตรปิฎกด้วย อธิบายแจ่มแจ้งด้วย ถ้าอันใด ที่มันยังเข้าใจ ยัง
ไม่ถึง ในคำอธิบายเหล่านั้นๆ แม้แต่ได้พยายาม ที่จะหยั่งไปถึงต้น
เค้า ภาษาบาลีกัน ผมก็ได้พยายามที่สุด เท่าที่ผมจะทำได้ ตาม
ภูมิปัญญา และพวกคุณก็พยายามที่จะรับฟัง รับพิสูจน์ตาม ในสิ่ง
ส่วนเหล่านั้น ถ้าสิ่งนั้นเป็นจริง สิ่งนั้นก็ต้องบังเกิดผล ปัจจุบัน ณ
ขณะนี้ ก็มีพวกคุณยืนหยัดอยู่ว่า พวกคุณยังไม่ไป นอกจาก ไม่ไป
แล้ว ก็ยังมีเพิ่มขึ้นมาๆ

บนทางพรหมจรรย์

ผมเตือนทุกคน เตือนทั้งฝ่ายหญิงฝ่ายชาย ผู้ใดจะพึงเข้ามาปฏิบัติธรรม ผู้ใดถึงขั้นจะออกมาเนกขัมมะ ออกมาเป็นพระ หรือจะออกมาบวช มาทำงานทางนี้ จะต้องรู้ตน จะต้องมี สติสัมปชัญญะอันดี ผมเตือนทุกคน อย่ามาอย่างหลง อย่ามาอย่างมืด อย่ามาอย่างงมงาย ต้องมาอย่าง เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ เป็นผู้เข้าใจทดสอบทดลอง ผมมีขั้นตอนให้ทดลองเสมอ ให้พิสูจน์ให้ติดตาม พิสูจน์เอาจนแน่ใจ เอาจนแน่จริง ว่าทางนี้เป็นทางเลิศ ทางนี้เป็นทางประเสริฐของมนุษย์ เป็นสุดยอดของความมีค่า และความมีประโยชน์ของมนุษย์ ต้องรู้จุดพัก รู้จุดว่า สงบระงับ เท่าที่เป็นไปได้ นั่น เป็นสภาพที่.. ถ้าจะใช้ภาษาเรียกว่า สุข มันก็อยู่ที่ การสงบ การพัก การระงับ การหยุดอยู่ การพักอยู่ นั่นแหละ สุข เย็น เลิศยอดแห่งสุข ไม่ใช่สุขเพราะไปปรุง ไม่เป็นสุขเพราะไปทำ ไปวุ่นไปวาย แม้ที่สุด ผู้ใดรู้จักสุขนั้นแล้ว เราก็จะดีสุขอย่างนั้นๆ นั้นไม่ได้

ช่วยตน-ช่วยท่าน

เราเห็นว่า เราควรพักเท่าที่พอดี พอเหมาะแล้วเราก็จะเป็นผู้ที่มี

เมตตาคุณ หรือจะมีกรุณา ที่เรียกว่า กรุณาธิคุณ อย่าง
พระพุทธเจ้าบ้าง แม้จะไม่มาก ก็เป็นลักษณะ โดยนัยะ อัน
เดียวกัน เราจะมีกรุณาธิคุณอย่างนั้น เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเพื่อน
มนุษยโลก โดยการรู้อยู่เข้าใจอยู่ว่า ถ้าเราทำงาน ช่วยเหลือเพื่อน
มนุษย์ ให้ออกมาจากบ่วงนั้น ออกมาจากการติดกับดักของ โลก
ธรรมทั้งหลาย โลภีธรรมทั้งหลาย เป็นงานที่ยากอยู่ และถ้าเรา มี
กรุณาธิคุณ มีเมตตาคุณ ที่จะช่วยเหลือเพื่อพ่าย ให้เพื่อนมนุษย์
นั้นๆ ได้ออกมาบ้าง ก็เป็นคุณค่าของมนุษย์ ผู้พบจริงเห็นจริงแล้ว
เป็นเบื้องสุด เป็นขั้นสุด จะไม่มีความสงสัย จะไม่มีการละเว้น ใน
การที่จะช่วยคนอื่นเขา เมื่อยก็พัก

การทำงานช่วยผู้อื่น ก็ต้องเมื่อย เมื่อยเรารู้ว่าเมื่อย เรา
ทำงาน เรารู้ว่า มันไม่ใช่สุขอย่างสงบ สุขอย่างสงบนั้น ก็คือพัก
คือหยุด สุขอยู่สงบหมด ไม่มีกายกรรม ไม่มีวจีกรรม ก็อยู่สบาย
แต่ตราบใด ยังมีกายกรรม มีวจีกรรม มันก็เมื่อย มีมโนกรรม มันก็
เมื่อย แต่เรารู้ว่า มันเป็นค่า มันเป็นสิ่งสุดท้าย สำหรับพระ
อรหันต์ทุกองค์ ที่รู้แจ้งเห็นจริง ที่เข้าใจแล้วว่า เราจะทำงาน ตราบ
ขั้นนี้เรานี้แตกสลาย มันก็หมดเรา มันก็หมดเรื่อง

เพราะฉะนั้น ก็ไม่ช้า ไม่ดูตาย พอใจที่จะทำงานนั้น เพราะว่า งานนี้เป็นค่า ถ้าพระอรหันต์ไม่ทำ ก็ไม่มีใครทำ พระโสดาบัน ก็ยัง ติดอยู่บ้าง ในความสุข ความสงบ พระสัทธาาก็เหมือนกัน หรือแม้ พระอนาคามี ก็ยังติดความสงบอยู่บ้าง เป็นขั้นตอน จนกว่า จะบริสุทธิ์ผุดผ่องขึ้นมา รู้ความจริงอันชัดแจ้งแล้ว ว่าตัวเราไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของเขา ไม่ใช่ของใคร มันเป็นแต่เพียงสมบัติโลก มันเป็น แต่เพียง การปรุงกันขึ้นมา ด้วยอำนาจการเกาะกุมด้วยธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม มีอากาศช่องว่าง แล้วก็วิญญูณธาตุเดิมอยู่ อยู่ใน นั้น มันมีเท่านั้น มันไม่ใช่ของเราของเขา มันเป็นแต่ตัวการงาน เพราะฉะนั้น พระอรหันต์ จะไม่สงสัยเลย ในการที่จะทำงาน ที่จะ ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

จุดตัด - แดก พุทธ กับเดิยรถีย์

ศาสนาเดิยรถีย์ที่ค้นพบจุดสงบสุข มีอยู่แล้ว เค้าก็ติดความ สงบสุขนั้น ไปจนตราบตายก็มีอยู่ โดยเขาล้างอนุสัย ไม่สะอาด ร้อน ไม่เสร็จสิ้นหมด เพราะเหตุว่า เค้าไม่ได้หมุนเวียนกลับมา ทดสอบกับโลกด้วย เขาหลงว่า ความสงบ ความพักนั้น เป็นยอด สุข แล้วเขาก็หลบเลี่ยงผู้คน หลบเลี่ยงเจ้ากิเลส หลบเลี่ยงสิ่ง ที่ มันได้หลอกคนเหล่านั้น ไปชั่วครั้งชั่วคราว โดยเขาเอาการติด

ความสงบนั้น เป็นเครื่องจูงนำ แล้วเขาก็อยู่กับความสงบนั้น
จนกระทั่ง ตราบรูปนามแตกดับ ซึ่งอนุสัยของเขา ที่มีอยู่เท่าใดๆ
เขาไม่ได้พิสูจน์

เขาไม่ได้มากระทบสัมผัสกับ แม้แต่โลกอบายมุข ไม่ได้มา
กระทบสัมผัสกับ โลกกามคุณ ไม่ได้มากระทบสัมผัสกับ โลกธรรม
๘ ไม่ได้มาทดสอบ ในเรื่องของโลกอัตตา โลกปรมาตมัน ที่เต็มไปด้วย
ด้วย มานะอันเย่อหยิ่ง เต็มไปด้วยความถือตัว เต็มไปด้วย ความ
หลงตน เขาไม่ได้มาพิสูจน์ เขาไม่ได้มากระทำการทดสอบ
เพื่อที่จะได้รู้จริงว่า เราหมด ร้อน จนกระทั่ง เรากระทบสัมผัส ต่อ
ใคร ที่เค้าจะมาลบหลู่ ดูถูก เขาก็ไม่ได้มาพิสูจน์

เขาจะมาพิสูจน์ว่า เมื่อเราอยู่กลางโลกธรรม ๘ นั้น เราจะมี
ผล กระทบอย่างไร ยังมีเชื้อนุสัย ที่ยังจะขึ้นมา ยังมีเชื้อนุสัย
อนุสัย ที่จะทำให้คนนั้นนะ ยังรู้เห็นได้ เขาก็ไม่ได้มาพิสูจน์ แม้แต่
มาอยู่ กลางกองโลกกามคุณ ๕ เขาก็ไม่ได้มาพิสูจน์ เพราะฉะนั้น
เขาจะไม่รู้ละเอียด เขาจะไม่บริสุทธิ์ล่วงส่วน ได้เป็นอันมาก
ศาสนาที่หลงความสงบสุขอย่างนี้ ที่เราเรียกว่า เดียรถีย์ ก็มีอยู่

ส่วนศาสนาพุทธนั้น รู้จุดจริงว่า สุขสงบนั้นก็คือ พักสุขที่
สูงสุด ก็คือ สงบพัก หรือหยุดสนิท เบา ว่าง ง่าย พ้นภาระ เบา

สบายจริงๆ หมดแม้กระทั่งกายิกทุกข์ ไม่มีแม้กระทั่งทุกข์อยู่ ทั้ง
ด้าน กายกรรมวจีกรรม หรือทุกข์ที่จะกระทบสัมผัส อยู่ข้างนอกๆ
ทั้งหมด ไม่มี และรู้จนกระทั่ง หมดเจตสิกทุกข์ ที่เป็นทุกข์ในจิต
เป็นทุกข์แห่งความยึดถือ เป็นทุกข์แห่งการที่ติดยึด แม้กระทั่ง ยึด
ความสงบ มันจะปรุงขึ้นมาอีก ยึดถือเกินไป ก็รู้ และเราก็ ไม่
ยึดถือเกินไป โดยมีอนุโลม มีสังขานุโลมญาณ อันเพียงพอ ที่จะ
ปรุงเป็นปฏญญาภิสังขาร ก็ยอมได้ ปรุงให้เก่งเท่าใดๆ ก็เป็น อิทธา
ภิสังขาร เท่านั้นๆ สามารถปรุง สามารถทำงานได้ ปรุงอยู่ก็รู้ที่อยู่
ว่าปรุง ไม่ได้หลงกับสังขารนั้น มีวิชชาคุมอยู่ จึ้งรู้ในสังขารนั้น
เป็นปัญญาอันยอด เรียกว่า อธิปัญญา หรือญาณ เรียกว่า ญาณ
ทัศนะวิเสโส หรือเรียกว่า อลมரியญาณทัศนะวิเสโส รู้อยู่ เห็นอยู่
อย่างแท้จริง

เห็นอริยสัจ

นามรูปไม่ได้ตั้งลงที่จิตเลย อายตนะก็เป็นสักแต่ว่า
อายตนะ นามรูปที่เราอยู่กับเค้า ก็สักแต่ว่านามรูป ไม่ได้รวมลง
เป็นการเกาะกุม ไม่ได้หยั่งลง **น กาทสิ** ไม่ได้ตั้งลง หยั่งลงโดยจริง
นามรูป เป็นแต่เพียงนามรูปที่เกิดแล้วก็ดับ เกิดแล้วก็ดับอายตนะ
ทั้งหมด ก็รับรู้ รับเข้าใจ เมื่อยกึ้อยู่ในจิต เป็นเวทนาใด ก็รู้ที่อยู่

ฉะนั้น เวทนาใดที่มันเมื่อย เราก็รู้ว่า สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือวิสัย
เมื่อยเป็นทุกข์หรือวิสัย การทำงานย่อมเมื่อย เป็นสัจจริง การหยุด
ย่อมเบา ก็รู้ตัว ด้วยสัจจะอย่างนั้นอยู่ สมุทัยในการที่ทำงานอยู่
เราทำงาน เพราะกุศลเจตนา เป็นสมุทัย เรายังกุศลให้ถึงพร้อมอยู่
มีเจตนาอันดี เราก็รู้ เมื่อยเมื่อไร หรือว่าในขณะที่ที่ไม่สามารถ
ทำไป ให้เกิดประโยชน์ เราก็จะรู้ เมื่อรู้แล้ว เราก็จะหยุด เมื่อดับที่
กุศลเจตนาอันนั้นลง ที่เป็นสมุทัย เราก็หยุด เราก็พัก จิตก็ไม่ปรุงต่อ
กายกรรมก็หยุดไป วจีกรรมก็หยุดพูด มันก็เบา มันก็พ้นภาวะ มัน
ก็สบาย มันก็เป็นความสุขที่เป็น รูปสมุสุขโข เป็นสุขอันสงบ
ระงับวิเศษ มันก็ไม่ใช่ของที่น่าสงสัย ไม่เป็นสิ่งที่น่าสงสัย สำหรับ
พระอรหันต์เจ้า

กรรมของพระอรหันต์

พระอรหันต์เจ้าทุกพระองค์ ที่ท่านรู้อยู่ออกปานนี้ ท่านจึง
สงเคราะห์ ช่วยเหลือมวลมนุษย์ เป็นประโยชน์ท่าน เมื่อท่านมี
ประโยชน์ตน ท่านก็เป็นประโยชน์ท่าน ช่วยเหลือผู้อื่น ให้ได้รับ
ประโยชน์นั้น เหมือนอย่างที่ท่านได้รับ อันเป็นของประเสริฐสุดนี้
ช่วยจริงๆ เท่าที่ภูมิตนเองมี เท่าที่ความสามารถตนเอง จะกระทำ
ได้ มีจิตบริสุทธิ์อยู่ ที่จะรู้ว่า ผู้นั้นย่อมหนักกว่าเราในเชิงนี้ ผู้นี้มี

เอตทัคคะในด้านนี้ ผู้นี้มีความเก่งในมุมนี้ ผู้นี้มีความสามารถใน
อย่างนี้ รู้อยู่ ไม่มีความริษยา ไม่มีความไปแข่งเก่งอะไร รู้ว่าเรา
ยังไม่มี พยายามเพิ่มภูมิตน ช่วยตนเองขึ้น อันนี้เก่ง อันนี้เป็น
ประโยชน์ เวลาที่มียังไม่ตายเฒ่า ก็พยายามอยู่ รู้ว่าส่วนนี้ ควรเพิ่ม
ภูมิของตน ให้เป็นอย่างนี้บ้าง ในเมื่ออย่างนี้เรายังไม่เป็น แต่
อย่างนี้เรายังไม่ได้ อย่างนี้เรายังไม่มี สิ่งที่ไม่ได้ ไม่มีไม่เป็นนี้ เพื่อ
เป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติเหลือหลาย ประโยชน์ตนนั้น มีแล้ว
ละ แต่ประโยชน์แก่มวลมนุษย์อื่น ถ้าเพื่อเรามีปัญญาเฉียบแหลม
เรามีภาษาที่เราจะสามารถรู้ สื่อความหมาย ให้แก่ผู้อื่นได้รู้ ได้
เข้าใจเพิ่ม หรือเราได้รู้มรรควิธีอย่างนี้ ในชั้นเชิงอย่างนี้ เราก็
พยายามที่จะรู้เพิ่ม เพื่อที่จะทำประโยชน์ ให้แก่ผู้อื่นต่อ

พระอริยะชั้นพระอรหันต์ ก็จะไม่หยุดยั้ง จะพยายามกระทำ
เพิ่มภูมิ จะเรียกว่า โภธิสัตว์ต่อก็ได้ แล้วก็เป็นจริงอย่างนั้น
เพราะท่านรู้ความประเสริฐ ที่ควรเพิ่มความประเสริฐ ท่านรู้จัก
อนันตัง ท่านรู้ความต่อของจุดต่อ ท่านรู้ความจบ และท่านจะทำ
จุดต่อในความจบนั้น ที่รู้ความเป็นจริงว่า ควรต่ออย่างไร ท่านรู้
ความจบ ในความต่อนั้นอีก คือ แม้ท่านจะกระทำนั้น ท่านจะ
พยายามพากเพียร เรียนรู้อีก โดยการทำงานไปพลาง เรียนรู้ไป

พลาถ ท่านก็ไม่ได้เดือดร้อนอะไร ได้เท่าที่ควรเป็นควรมี เท่าที่ท่าน
สามารถ ท่านจะไม่อดหนาระอาใจ จะไม่ท้อแท้ จะไม่วิษยาจริงๆ
เอานะ แต่อิสสาสังโยชน์ ไม่มีแม้แต่มัจฉริยสังโยชน์จริงๆ พระ
อรหันต์ ย่อมเป็นดังนี้ ย่อมเป็นอย่างนี้ กระทำได้อย่างนี้ เป็นที่สุด

อรหัตผลตามภูมิ

พวกเราที่ได้พากเพียร ได้เรียนรู้ชั้นตอนมา ก็ขอให้ทบทวน
ขอให้ตรวจสอบตนเอง สิ่งที่ยังเป็นเบื้องต้น เป็นสิ่งที่ต่ำ เราได้
พากเพียร ทดสอบแล้วหรือยัง เราได้ตรวจตณสนิทแล้วหรือยัง ว่า
เราไม่สงสัย เราเข้าใจดี เรารู้แจ้งแล้ว ในตนของเรา เราไม่ได้
เดือดร้อน สิ่งเหล่านี้ จะดึงเราเวียนกลับไปเสพ เวียนกลับไป คลุก
คลี้อีกไม่ได้ แม้โลกอบายต่ำสุด เราอยู่ ไม่ว่าเราจะตกไปในฐานะ
ใด เราจะเปลี่ยนไปเป็นรูปใด เราก็แนใจของเราอยู่ว่า สิ่งเหล่านี้
เราจะไม่เวียนกลับมาอีก อย่างเด็ดเดี่ยว อย่างแนใจที่สุด ไม่สงสัย
จริงๆ การไม่เวียนกลับนั้นแล คืออรหันต์ หรืออรหัตผล แม้แค่
โลกอบาย ก็ต้องรู้อรหัตผลของอบายนั้นให้จริง เราแนใจของเรา
ไม่มีใครมารู้กับเรา ไม่มีใครที่จะมาสัมผัสได้กับเรา จิตของเรา
เท่านั้น บอกเราได้อย่างเด็ดเดี่ยว จิตของเราเท่านั้น บอกเราได้
อย่างเด็ดขาด แม้โลกกามคุณ ๕ เราสัมผัสอยู่ เราก็รู้ว่า สิ่งเหล่านี้

จะไม่ทำให้เราตกต่ำไปได้อีก เป็นอันตราย มันจะทำให้เราไปคลุก
คลี วนเข้าไปเสียอีก เข้าไปติดยึดอีก เข้าไปหลงใหลอีก เป็นไป
ไม่ได้เด็ดขาด คุณต้องตรวจสอบตนเอง ให้รู้ ให้เข้าใจ ตนบอกกับ
ตนได้เท่านั้น ตนไม่มีใครบอกเราว่า ชาติไม่เกิด ชาติสิ้นแล้ว ภาวะ
หมดแล้ว เราบอกได้ที่ตัวเรา ไม่ใช่คนอื่นมาแอบบอก ไม่มีคนอื่น
มาหลอกบอก เราจะบอกได้ด้วยตน รู้ได้ด้วยตน ตรวจสอบให้
สนิท ให้พ้นวิจิกิจฉา สิ่งใด พ้นวิจิกิจฉาแล้ว เราเองเป็นคนตัดสิน
เราเองเป็นคนบอกได้ เราเองเป็นคนรู้ ในการพ้นวิจิกิจฉานั้น
เราไม่สงสัยจริงๆ แม้โลกธรรม ๘ ลาภก็ดี ยศก็ดี สรรเสริญก็ดี
หรือ โลกียสุขใดๆ จนกระทั่ง เราจะเรียกโลกียสุขนั้นว่า ความสงบ
หรือ ความสงบนั้น เราเรียกมันว่า โลกียสุข สูงออกปานนี้ ก็ตาม
เราก็จะต้องรู้ให้ชัดเจนว่า เราเองยังติดมันอยู่เท่าใด

ประโยชน์ตน-ท่าน

เรายังพยายามพากเพียร ที่จะทำประโยชน์ตน ประโยชน์
ท่าน ให้มันได้สมดุลง่ายๆ น้อยที่สุด เรามีประโยชน์ตนกึ่งหนึ่ง เรา
เพียรอยู่ เพื่อช่วยมนุษยโลกกึ่งหนึ่ง ก็ยังถือเป็นความบริบูรณ์ของ
อรหันต์นั้น อรหันต์ย่อมมีคุณประโยชน์ ไม่ได้น้อยไปกว่า ที่เรามี
ประโยชน์ตนอยู่ ก็เรียกว่าขั้นต้น ถ้าผู้ใด มีประโยชน์ มากกว่าที่

เราเองจะเสพสุข ที่เป็นชั้นสุข ชั้นสงบนี้ ผู้นั้นยอมเป็นประโยชน์
แก่มวลชนได้มากจริงๆ ที่เป็นคุณค่า ผู้ทนได้ก็ทำได้ การทนนี้เป็น
ภาษา และมันก็มีสภาพทนอยู่เหมือนกัน ทนได้โดยไม่ยาก ทนได้
โดยไม่ลำบาก รู้อยู่ว่าเป็นกุศล ผู้นั้นก็สมารถกระทำ ทนอยู่ได้
โดยไม่มีการเศร้าหมองที่จิต ไม่มีการอัดอัดขัดเคือง ไม่ท้อแท้ ไม่
กินแหนงแคลงใจอะไรเลย รู้อยู่ว่า ก็ทนได้อยู่ ก็เป็นสิ่งที่เมื่อยอยู่
ก็รู้อยู่ โดยการที่รู้แจ้ง ไม่มีการคลุมเครือ ไม่มีการสงสัย เป็นการรู้
ที่จิตของเราด้วย และการรู้ของผลงาน รู้การงานที่เรากระทำอยู่
ด้วย ผู้ที่มีดวงตาอันเปิด ผู้ที่มีสติสัมปชัญญะอันสว่าง ผู้ที่มีการไม่
หลง ไม่พรั่นไม่มัว ชัดเจนอยู่ในกรรมทุกกรรม ในการกระทำ ใน
การงานทุกการงาน ผู้นั้นยอมเป็นผู้ที่ตื่นแล้ว เป็นพุทธะ เป็นผู้รู้อยู่
เป็นผู้เบิกบาน แจ่มใสอยู่จริงๆ ไม่พรั่นไม่มัว ไม่เศร้าหมองจริงๆ
และ เป็นผู้ที่มีประโยชน์ในการงานอันแท้จริง ช่วยเขาได้เท่าใด ผู้นั้น
ไม่หุดหู่ ผู้นั้นรู้ค่า เรายังไม่ตาย เราก็ทำตามกำลังของเรา ตาย
เมื่อใด ก็จบ ผู้นั้นจะไม่สงสัยในความตาย การตายเน่า การตาย
ด้วยรูปขันธ์ เป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีใครพ้น พระอรหันต์ไม่สงสัย
ตายเมื่อไรก็ธรรมดา เมื่อยังไม่ตาย ก็ทำงาน เมื่อถึงเวลา ตายก็
ตาย งานก็หมด ก็จบกัน ก็สิ้นกัน

พระอรหันต์ไม่กลัวตาย พอจบงาน ก็หมดเมื่อย เมื่อมันยังไม่ตายเน่า มันก็มีงานที่เป็นการเพียร เป็นการกระทำ เป็นอายุหะ และก็มีการพักที่เป็น **สันติภูสฺวะ** ย่อมมีการพัก การเพียร หรือมี **อนายุหะ** ที่เรียกว่า **ไม่เพียร** หรือมี **อสันติภูสฺวะ** เรียกว่า **ไม่พักก็ได้** ไม่ต้องสับสน ทำความเข้าใจให้รอบถ้วนให้ได้ เป็นผู้กระทำตน อยู่ ออกปานนี้ จึงขอเตือน ในวันมาฆปุรณมี นี้ กับทุกๆคน ขอให้สอบทานตัวเอง อย่าสงสัย อันใดตัดสินใจแล้ว อันใดตกลงแล้ว อันใดได้ลงตัวแล้ว โดยจริง ที่ในจิตของเรา ได้ทดสอบ ได้กระทบสัมผัสแล้ว โดยอบายมุข อย่างนั้นๆ เขาเป็นเขามี เรารู้เราเห็นอยู่แล้ว แล้วเราก็ไม่ได้เดือดร้อนเลย ในอบายมุขเหล่านั้น และก็ไม่จำเป็น ที่จะไปทดสอบ ในอบายมุขบางอย่าง ที่เราไม่ได้ใกล้ได้ชิดเลย ก็ไม่จำเป็นเลย เพราะมันเป็นความเลว ที่จะหมดสภาวะแล้ว มันต่ำจริง เราอยู่ ผู้มีจิตสูงขึ้นมาจริงแล้ว ใ้สิ่งต่ำ ไม่ควรที่จะสงสัยมาก

กามคุณ ๕ กับการคลุกคลี โลกธรรม ๘

แม้แต่กามคุณทั้ง ๕ เราก็รู้ อยู่ ได้คลุกคลีอยู่ แม้รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส เราก็รู้แล้วว่า สิ่งเหล่านี้ ไม่มีอำนาจมาจูงดึง แม้จะเลิกลอยมาปานใด มายั่วเย้า เราได้ทดสอบ ตามที่เราได้เป็นไป

ตามที่เราได้กระทบ ไม่ต้องไปแสวงหา หรือไม่ต้องไปดิ้นรน
อยากจะไปสัมผัสอย่างนั้น ให้จนเกินควร มันเกินสมณสา रूप และ
มันเป็นการแสดงออก ที่เกินควรไป มันจะเป็นไปเอง มันจะได้มี
การมาทดสอบเอง มันจะมี จะประสบเอง ในแต่ละครั้ง ที่ผ่านอยู่
ที่กระทำงานอยู่ คนจะส่งมาลองเอง มันจะมีสิ่งเหล่านี้ เราเรียกว่า
การทดสอบ หรือมารเหล่านี้ จะมาลองจริงๆ จะมีอยู่ เราไม่ต้อง
แสวงหา ไม่ต้องดิ้นรน และเราพยายามมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทัน
ทุกโอกาสให้ได้ก็แล้วกัน แล้วเราก็จะแน่ใจ แม้มารใด ไม่มาลองก็
ดี ถ้ามารนั้นไม่ลอง ก็มารนั้นเองจะพลาดโอกาส แต่มารก็จะมา
ลองเอง ไม่ต้องแสวงหา แม้โลกธรรม ๘ ก็ตาม นั้น ลภ ยศ
สรรเสริญ หรือสุข โลกียสุขที่แนบเนียน ปานใด มันจะมีมา
ทดสอบเราเอง ขอให้เราทำงาน ขอให้เรามั่นใจ ขอให้เราแน่ใจว่า
เราจะช่วยมนุษย์นั้นอยู่ โดยสมควร ตามกำลังปัญญา ตามกำลัง
ภูมิธรรมของเรา เห็นให้ได้ว่า เราติดสงบอยู่ปานใด

ฐานหยุด-ทำ-นิพพาน

ในส่วนใหญ่ของพวกเขา นั้น เมื่อละพิน หรือว่า วางจากกาม
ฉันทะ วางจากพยาบาท ไม่เกี่ยวข้อง ไม่มีอาวรณ์ ไม่มีอารมณ์ ไม่
มีอาลัย ไม่มีอารักษ์ แล้วก็ไม่มีความกลัว แม้ไม่มีสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่ง

ผูกพัน อยู่ในจิตแล้วจริง จิตมันจะลงสงบ นั่งอยู่เฉยๆ มันก็จะตก
ภวังค์ มันจะหริ่ง่าย ถีนมิทระจะจับติดง่าย เพราะเราไม่มีจิต
ฟุ้งซ่าน ไปหากามฉันทะ จิตของเราไม่มีพยาบาท จิตของเราไม่มี
อาวรณ์ ไม่มีนิวรณ์ ที่มันไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผูกพันอยู่ จิตก็จะตก
ลงไปใภวังค์ง่าย ผู้ที่อยู่ในฐานนี้ จะต้องพยายามตื่น พยายาม
เลิกขึ้น พยายามให้ได้ อย่าไปจมลงไปกับมัน โดยการที่พยายาม
ให้กล้ามเนื้อตื่นตัว ให้สติสัมปชัญญะตื่นขึ้น จะเป็นการนวดตัว
ขยับขยายร่างกาย ขยับอริยาบถ นวดเนื่อนวดตัว มีสภาพอื่น ให้
มันตื่น ไปเอาน้ำล้างหน้า สูดลมหายใจ มองดูทัศนียภาพอื่น หรือ
การเอางานอื่น มาสนใจ หรือ การเดินการเหิน การทำงาน ที่
มันจะทำให้กล้ามเนื้อ ขยับขยายมากขึ้น เพื่อที่จะแก้ไขถีนมิทระ
นั้น พยายามกระทำเสมอ อย่าไปจมอยู่ในถีนมิทระ จิตตัวนี้ต้อง
แก้ พวกเรามีกันอยู่หลายผู้หลายคน ต้องพยายามแก้ไขขึ้นมาให้
มาก แม้ถีนมิทระนี้ เราพ้นไปได้ หรือว่าเบาบางลงแล้ว จิตของเรา
ตกไปอยู่ในสภาพภวังค์ มันจะมีสภาพที่ยังฟุ้งไป ยังปรุงอยู่ เรา
จะให้มันหยุด มันหยุดยังไม่ได้ จะให้มันระงับมันสนิท มันสนิทยัง
ไม่ได้ สิ่งเหล่านั้น ก็พยายามลดลง แต่ก็เบาบางบ้างแล้วละ

เมื่อใด ที่ทำให้จิตมันว่างโปร่ง เป็นอากาสนัญญายตนะอยู่ โดยลตวิตกวิจารณ์ลงมาได้ อารมณ์ปีติไม่มี แม้สุขอย่างโลกก็ไม่มี สุขอย่างติดเฉยว่าง ก็ไม่มี เป็นจิตที่ว่างโปร่ง เบาลอยอยู่ ถ้าจะเอาอารมณ์มาเรียกว่า ความสุข มันก็เป็นความสุข ที่เทียบกับโลก ไม่มีสุขกว่านั้นอีก เราจึงเรียกว่า สันติ สันตวิหาร หรือสันตวิหาระ มันเป็นความสุขที่ สงบสูงสุด สูงกว่าฌาน ๔ ที่เราเรียกว่า ทิฏฐุธรรมสุขวิหาร มันเข้าไปสู่สภาพที่ว่างโปร่ง เบา เบาอยู่ พันภาระอยู่ แม้จะเป็นการลืมตา เราก็พยายามรู้ให้ได้ ว่ามันว่าง ว่างเบาอยู่ ไม่หนักหน่วง ไม่มีอะไรถ่วง ไม่มีอะไร ที่จะมาทำให้เราหนักใจ แม้กายจะทำงานอยู่ ก็รู้ว่ากายทำงาน แต่สภาพของจิต ไม่มีหนักถ่วง แต่สภาพของจิต ไม่มีหนักถ่วง เป็นสภาพสบายเปล่า ว่าง เบาอยู่ ง่ายๆ จะทำอะไรก็ทำอยู่ จะพูดจะคุยจะช่วยเหลือเพื่อฟายผู้อื่น จะเทศนาหรือว่าจะทำงาน ที่ประกอบไปด้วยการยกการแบก บ้าง การขน การกระทำบ้าง จิตก็เบาโปร่ง ว่างอยู่ ไม่หนักหนา พยายามกระทำความรู้ กำหนดลงไป ให้รู้ความเบาว่างอันนี้ แม้ในขณะที่ทำงานอยู่ ด้วยกายกรรม หรือวจีกรรมก็ตาม แต่จิตของเรา ก็ไม่มีการหนัก จิตมีสภาพรับรู้อยู่ในฐานะของจิต เต็ม แต่เราไม่หนัก ไม่ถ่วง ไม่อึดอัด ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัว เบิกบาน แจ่มใส ร่าเริง เป็นผู้ตื่น ผู้รู้อยู่ อย่างเบิกบานจริงๆ จิตอย่างนี้ เป็นสภาพ

ของ อากาสนัญญายตนะ จิตใดที่เราเริ่มปฐขึ้นมาก็ เป็นความรู้ เป็นสภาพรู้ รู้เป็นภาษา รู้เป็นสภาวะ รู้เป็นอะไรก็ตามแต่ แต่ละ ครั้ง แต่ละคราว เราเรียกว่า วิญญาณ หรือ ตัวญาณ ที่เป็น วิญญาณ

วิญญาณ

ภาษาเดิมของบาลีเรียกว่า เป็นญาณ ที่เป็นวิญญาณ แต่ เดี่ยวนี้ มันเพี้ยนมาแล้ว วิญญาณ มันกลายเป็น จิตอะไร ที่ เลอะเทอะแล้ว ก็เอาละ ก็เข้าใจมันให้ได้ และแท้จริงนั้น ตัว วิญญาณนี้ เป็นความรู้อันยิ่ง มันรู้ เมื่อเราปฐขึ้นมา เราจะทำงาน เราก็ปฐว่า เอ้ออย่างนี้ ควรปฐขึ้นมา ให้รู้เพิ่มขึ้น ก็มี วิญญาณัญญายตนะ เป็นประโยชน์เพิ่มมาอีกชนิดหนึ่งแล้ว กำลัง ทำงาน ก็คิดขึ้นมา ดัดแปลง หรือปรับปรุง อ้อ อย่างนี้ ดีกว่าอย่าง นี้ ตัวดี ตัวรู้ว่า ดีกว่าขึ้นมา หรือแม้เรากำลังเทศนา กำลังพูด เรา คิดปฐว่า เออ เราจะเอาความหมายอันนี้ ปฐมาเป็นภาษาอย่าง นี้ เรารู้ว่า เป็นภาษาที่ดี รู้ว่าเป็นความรู้ รู้ว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่จะออกมา โดยการปฐของเรา สิ่งนี้ก็เป็นวิญญาณนะ เรารู้สิ่งที่ดีสิ่งนี้ เราก็ ไม่หลงติดใน วิญญาณัญญายตนะ เราปฐออกมาให้โลก ก็เป็น อายตนะ แม้ประโยชน์มันจะน้อยจะนิด หรือประโยชน์จะมาก เรา

ก็ไม่หลงประโยชน์มาก มันชวนหลงง่าย ถ้าปรุงรสชาติใด ปรุงรูป การที่ธรรมะอันใด ที่เป็นความรู้ ออกมาให้แก่โลกได้รับไป เราจะ รู้สึกว่า เราดีใจว่านี่เป็นประโยชน์หนอ เราเก่งหนอ มันจะเป็น ความรู้ อย่างนี้แล้ว มันจะทำให้เราเกิด ย้อนขึ้นไป ถึงฌาน ตกลง ไปเป็นปีติ ตกลงไปเป็นสุข และ มันจะติดเป็นมานะ

ต้องรู้เท่าทันอารมณ์ แม้ที่เป็นสิ่งที่เป็นยอดความรู้ ออกปาน นี้ ที่เป็นวิญญานัญญา และเป็นประโยชน์ เป็นอายุะ แม้มันจะนิด น้อย ก็ต้องรู้ให้ดีกว่า อย่าไปหลงติดมัน ถ้าเป็นประโยชน์ใหญ่ จะ ทำให้หลงติดแยะนะ ไม่ใช่อายตนะ แต่เป็นมหัพผลา เป็นสิ่งที่เป็น ผลสูง เมื่อเป็นผลสูงแล้ว คุณะจะติดมันนั้น นะ ง่ายเหลือเกิน อย่า หลงมัน เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ เป็นทางสุด แม้จะมี ประโยชน์น้อยนิด ก็อย่าไปหลงติดมัน จึงเรียกว่า อย่าหลงใน อายตนะ แม้จะเป็นทางด้านความรู้ หรือจะเป็นทางด้านของความ ว่าง เรียกว่า อากาสนัญญา ก็อย่าไปหลงในอายตนะอย่างนี้ พยายามเข้าใจอายตนะอย่างนี้ให้ชัด คุณจะหลับตา หรือคุณ จะ ลืมตา ก็ต้องเข้าใจสภาพธรรมะนี้ให้ได้ แล้วก็อย่าไปหลงมัน หรือ แม้ที่สุด อากิญจัญญา คือเป็นสภาพดับสุด จิตดับไปเลยก็ตาม หรือว่า กิเลสดับสุด หหมดแล้วหนอจากใจเรา ไม่มี เป็นความไม่มี

นิติน้อยหนึ่งก็ไม่มีในกิเลส เป็นสภาพที่รู้ความจริง ตามความเป็นจริง เป็นอสังขตธรรม เป็นธรรม ที่มันเป็นตัวของมันเอง อสังขตธรรม หมายความว่า มันปรุงของมันเอง มันไม่มีอะไรอื่นผสมอีก อสังขตธรรม จิตรู้มันก็เป็นจิตรู้ของมัน อยู่อย่างนั้น สภาพกายกรรม ก็เป็นกายกรรมของมันอยู่อย่างนั้น สภาพวจีกรรม ก็เป็นวจีกรรมของมันอยู่อย่างนั้น มันเป็นหนึ่งใน อสังขตธรรม สภาพที่มีความเป็นจริง ตามความแท้จริง ของแต่ละสภาพ อย่างนี้ เราดูเราเห็น เราเข้าใจมันอยู่ เป็นยถาภูตญาณ เป็นความจริง ตามความเป็นจริง อย่างนี้ๆ อย่างนี้ๆ เราเรียกว่า อสังขตธรรม เป็นสภาพนิพพานชัดๆ ของผู้ตื่น เป็นนิพพานของพุทธศาสนา เป็นนิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้สร้าง เป็นผู้ค้นพบ เป็นนิพพานของคนตื่น เป็นนิพพานของคนรู้ เป็นนิพพาน ของคนที่มีจิตใจเบิกบาน แจ่มใสอยู่ ไม่มัวหมอง ไม่อับเฉา ไม่ท้อแท้ ไม่ระเหยระหาอะไรเลย สภาพนิพพานนี้ พยายามกำหนดรู้ให้ได้ จับให้ถูก ให้มันเป็นอยู่ ให้มันมีอยู่ในเราจริงๆ เสมอๆ เป็นสภาพที่ควรอยู่ควรเป็น เป็นสันตวิหาร เป็นสันตวิหารสูงสุด

แม้ที่สุดอันใด ที่เรากำหนดไม่ชัด เป็นเนวสัญญานาสัญญา ต้องกำหนดให้ชัดให้เจเนที่สุด นิติน้อยหนึ่งเท่าใด ก็ให้รู้เป็นสัญญาเวทียทตะให้ได้ อย่าหลง อย่าหลงทีเดียว จิตของเรา

อะไรๆไม่มี แม้ที่สุด จิตไม่มีก็รู้ว่า มั่นจิตไม่มี ถ้าสภาพใด ต้องการ
พักสูงสุด ก็ตัดให้หมด นิดน้อยนึ่งก็ไม่มี แม้แต่จิต แต่ในสภาพ
นิพพาน ไม่ใช่อันนั้น อันนั้นเป็นสมณะ เป็นเจโตสมณะ คือ ดับจิต
ให้หมด เป็นการพัก ก็ให้รู้ว่าเป็นการพัก เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของ
เรา จะเป็นได้มีได้ ก็เอา ในสิ่งที่ควรเป็นควรมี ในกาลที่ควรเป็น
ควรมี ส่วนที่เพียรอยู่ ก็รู้ว่าเพียร ในขณะที่เป็นผู้ตื่น ก็ตื่นอยู่ ด้วย
การงานที่ดี มีกัมโยนิ มีกัมพันธ มีกัมปฏิสรโณ มีการงานที่ทำ เรา
ทำเกิดเอง เราปรั่งขึ้นมาเป็นวิสังฆารเอง เป็นปญญาภิสังฆาร
ตามที่เราสามารถ จนเป็นอิทธาภิสังฆาร สูงขนาดใด เรามีอิทธิ
ขนาดใด เราก็ทำอิทธิขนาดนั้น คือความเก่งนั่นเอง อิทธิ เก่งใน
การปรั่ง เพื่อประโยชน์ผู้อื่น เราก็กระทำตามนั้นเท่านั้น ทำอยู่
แล้วเราก็เบิกบานแจ่มใสอยู่ รู้ในสภาพที่เป็นอากาสนัญญาต
นะ รู้ในสภาพที่เป็นวิญญาณัญญาตนะ และรู้ในกิเลสที่ไม่มีอยู่
เลย เป็น อากิญจัญญาตนะ ไม่มีกิเลส ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะจริงๆ
ไม่มีโมหะด้วย รู้อย่างวิชชาเต็ม อย่างนี้ เป็นผู้รู้แจ้ง กำหนด
สัญญาอันใด ก็ไม่มี ที่จะเป็นแนวสัญญานาสัญญา ที่กำหนดลง
ไป ไม่แม่นยำ ไม่มั่น อันใดเป็นอย่างใด กำหนดรู้อยู่ ไม่หลงเลอะ ใน
สัญญาทุกสัญญา สัญญานั้นสัญญานี้ กำหนดสัญญาเก่า
สัญญาใหม่ รู้หมด แจ่มในสัญญาทุกสัญญา เป็นสัญญาเวทียิตต

นิโรธ จริงๆ จึงอยู่เหนือแนวสัญญาสัญญาด้วย สิ่งเหล่านี้ ต้องพยายามรู้ให้จริง รู้ให้หมด นิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยอกย้อน มีเชิงซ้อนมากมาย การอธิบายธรรมวันนี้ได้อธิบายธรรม ถึงสภาพนิพพานที่ชั้นสันตวิหาร เป็นสภาพสูงสุด เราครบในมาฆฤกษ์ปุณณมี เป็นคำรบที่ ๓ สิ่งที่ยากจะฝาก เตือนไว้กับพวกเรา มาก ก็คือ

อยู่ร่วมกัน

พวกเรามีกันมาก มีกันจัดอยู่ ก็คือ มานสังโยชน์ เป็นตัวสำคัญ กับ อุทัจจสังโยชน์ คือยังฟุ้งซ่านอยู่ในความดี ในความหมายดี ในความมั่งดี ยังยึดถืออุทัจจจะตัวมั่งดีคือ จิตที่มั่นรู้ดี แล้วมันก็ยังฟุ้งอยู่ที่จิต มั่นรู้อยู่ที่จิต เมื่อเห็นเพื่อนที่เรายึดว่าเป็นเรา หลงว่าเพื่อนเป็นเรา แล้วเราก็อยากจะให้ดีหมด แม้แต่เพื่อนเราทุกคน อยากจะให้ดีหมด จึงเป็นเจตนาดี แต่ถ้าเราไม่มีบุคคลปโรปรัญญุตตา เราไม่มีการรู้ในบุคคลว่า เขาย่อมทำได้เท่านั้น เขาย่อมมีจริตของเขาอย่างนั้น เขาย่อมมถนัตของเขา อย่างนั้น และเขาย่อมจะละเมิดอยู่อย่างนั้นของเขา เขาทำได้อย่างนั้น ในมุมนี้ เราเอง เราอยากจะมีส่วนนี้ ดีกว่าเขา แต่ส่วนอื่น เขามีดีกว่าเรานั้น เราได้ระลึกหรือเปล่า ว่าเขามีส่วนดีนั้น มากกว่าเรา

อยู่ตั้งมาก ในส่วนที่เขายังมีดี เราเสียไม่ดี ในมุมที่เขาไม่นั้น ก็ได้
ด้วย เราควรจะเอามาถ่วงดุลอันนี้บ้าง อย่าไปเพ่งโทษเพื่อน เรา
พยายามรู้ความจริง ถ้าสิ่งนี้ เราเห็นแล้วว่า เป็นข้อบกพร่องจริง
ในเพื่อน ถ้าเราอยู่ในฐานะเตือนกันได้ ช่วยกันได้ จงช่วยกัน ถ้า
เราเตือนกันไม่ได้ ช่วยกันไม่ได้ ก็วางปล่อยเสีย ผู้สูงขึ้น ก็
ช่วยกันต่อไป ไม่ใช่เรื่องของปัญหา พยายามอย่าไปมีปัญหา
พยายามอย่าไปยึดเอามาครุ่นอยู่ในจิต ให้นึก เราต้องรู้ความ
จริง แล้วก็ปล่อยวาง เมื่อสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ เราต้องวางทันที เมื่อสิ่ง
ที่เหมาะสม ในฐานะของมันแล้ว เราต้องหยุดให้มันอยู่ ให้มันหยุด

เพราะฉะนั้น อุทิศใจจะตัวที่เราไปรู้ดี แล้วเราไปยึดดีพวกนี้
เราต้องพยายาม มีสัจจานุโลมญาณ มีการอนุโลม มีการที่จะมี
บุคคลปโรปรัญญุตตา หรือมีปรัสนุญุตตา หมุกกลุ่ม เมื่อเวลาไปเป็น
หมู่ เราก็รู้ ย่อมมีอะไรหลายจริต ย่อมมีความนึกคิด ความยึด หรือ
ความถนัด ไปคนละหลายอย่าง เราเอง อาจจะมี อาจจะไม่รู้ อยู่ใน
นั้นด้วย เพราะฉะนั้น เราต้องพยายามพิจารณาหมู่ให้มาก หรือ
พิจารณาบุคคลให้มาก เราจึงจะเป็นสัตบุรุษที่สูงขึ้น และต้องมี
สัจจานุโลมให้ดี เราต้องมีความรู้ในสัจจานุโลมชัดๆ ถึงจะเรียกว่า
สัจจานุโลมญาณ เราจะต้องทำให้เกิด เราจะไม่ยึดอัดขัดเคือง ใน

ประการทั้งปวง แม้สิ่งนี้ เราจะรู้อยู่ว่าไม่ดี เราก็ไม่ยึดอัดขัดเคือง
เราจะมีจิตรู้ว่า อันนี้ช่วยได้ หรือไม่ได้ ถ้าช่วยได้จงทำ อย่าดูดา
ยนัก ถ้าช่วยไม่ได้ ต้องรู้ความจริงว่า ตอนนี้ไม่ควรช่วยหรือ ช่วย
ไม่ได้ ช่วยแล้วเกิดการแตกแยก เกิดการบาดหมาง เกิดการเศร้า
หมองกันเกินควร เพราะฉะนั้น เราจะขัดเกลา เราจะต้องรู้ว่า เรา
จะขัดเกลาเขา นั้น แม้ที่เป็นเพื่อนกันก็ตาม จะทำได้ขนาดใด ถ้า
ทำไม่ได้ ก็หยุด ถ้าทำได้ขนาดนี้ ลองดูแล้ว ได้ขนาดนี้ แล้วก็เกิด
การไม่ค่อยดีงามนัก ก็หยุดเสีย พักเสีย อย่าดันทุรัง อย่างนี้ เป็น
การช่วยกัน ช่วยให้มันสงบ เกิดขึ้นในหมู่ด้วย ได้ช่วยกันขัดเกลา
ตามมีตามได้ด้วย

บางครั้งบางที บางสิ่งบางอย่าง เราก็อย่าไปมีอภิชีปะปา อย่า
ไปมีตัณหาล้ำหน้า อย่าทำให้มันได้ดังใจ อย่างนี้มากเกินไปนัก เรา
ช่วยกันเกื้อกูลกัน เท่าที่ควร ผมเอง ผมยอมรู้ อยู่ ในบุคคลที่ควร
ช่วย ถ้าผมเองมีอภิชีปะปา มาก ผมตายนานแล้ว ผมตายนานแล้ว
ผมอยู่ไม่ได้หรือ ผมอยากให้คุณดี และผมเห็นข้อบกพร่อง อยู่ใน
ตัวบุคคล ของพวกคุณเนี่ย ผมเห็นอยู่ เห็นความบกพร่องอยู่
เพราะถ้าผมจะไปยึดถือว่า ทำไมอโศกไม่ทำให้ดี มีความเร่งร้อน
มาก ผมจะตายไปตั้งนานแล้ว ผมทนไม่ได้หรือ แต่ที่ผมทนได้

เพราะผมรู้จักวาง ผมไม่เร่งเกินไป ไม่เอาเป็นเอาตายเกินไป มัน
ยอมเป็นไป ด้วยการถือกุลอยู่ ตามฐานะ เวลา เพราะฉะนั้น พวก
คุณ เมื่อมีปัญหา ย่อมรู้ความดี ย่อมรู้จุดดี รู้ความถูกต้อง แม้ใน
หมู่เพื่อนสหธรรมิก ทุกคน ก็อย่าไปมีจิตมุ่งเร่งเกินขนาดเกินไป
ถ้ามุ่งเร่งเกินขนาด เกินไปแล้ว มันจะอึดอัด มันจะหนัก มันจะไม่
ยอม และมันจะทุกข์ทั้บถมทน ความทุกข์นั้นเป็นของคุณ คุณยอม
มาเรียนรู้การตัดทุกข์

จะไปทำทุกข์ให้แก่เราทำไม เราช่วยได้ก็ช่วยซิ ช่วยไม่ได้ ก็
ยอมรู้อยู่ แม้เป็นอโศกด้วยกัน มันจะบกพร่องบ้าง มันก็ยอมเป็น
อย่างนั้นแหละ ถ้ามันอดทนไม่ได้ มาบอกผม เป็นที่สุด แล้วก็ให้
วาง ผมจะช่วยได้หรือไม่ได้ ก็อยู่ในฐานะอย่างนั้นแหละ บางที่ผม
ก็ช่วยไม่ได้ ผมก็ยอมให้มันเป็นอย่างนั้นอยู่ จะบกพร่องก็ทำไม่ได้
เพราะมันต้องเป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้น เราก็พยายามช่วยเหลือ
ถือกุลอยู่ โดยเจตนาอันดีอย่างนี้ แล้วก็อย่าให้ตนเองเป็นทุกข์
แม้แต่ว่า รู้ดีแล้ว ก็พยายามปรารภนาดี แล้วก็รู้จักสุด จะปล่อย
วาง ออกปานนี้ ผู้นั้นก็เป็นผู้ฉลาดสูงสุด เป็นผู้ที่กระทำได้มุมที่
ละเอียด สูงสุดได้จริง จึงรู้ในอุทธัจจะนั้น

รับตีติงยิ่งใหญ่

และขอย้อนกลับไปถึงมานะ อันนี้มีบทบาทมาก ในพวกเรา
ถือตัวถือตน ใครจะว่ากล่าวเราก็ไม่ได้ ใครจะสั่งสอนเราก็ไม่ได้ จง
ให้คนที่โง่งที่สุด สอนเราได้เถิด

เมื่อใครคนที่โง่งที่สุด สอนเราได้แล้ว ก็พวกเรานี่ ไม่ใช่คนโง่ง
ที่สุด เป็นขั้นนี้ เป็นนักบวช ออกปานนี้แล้ว คุณก็ยอม ยอมรับทุก
คนว่า พวกเราไม่ใช่คนโง่งที่สุด ก็ทำไมพวกเราจะสอนกันไม่ได้
ทำไมกิเลส ตัวถือตัวนั้น ทำไมมันถึง ชั้นไม่ให้คนอื่นมาสอนเราได้
มันเป็นยังไง ใครจะมาแสดงความคิดความเห็น เห็นเราบ้าง ก็ไม่
ยอม ทำไมกิเลสนะ ถึงมีฤทธิ์มากนะ เพราะฉะนั้น ใครจะสอน ก็
สอนเถิด ก็ฟังด้วยดี ถ้ามันถูกก็รับเอา ถ้ามันยังไม่ถูก เรา
พิจารณาตาม ไม่พยายามมีอคติ เห็นแก่ตนเอง ด้วยประการทั้ง
ปวง สูงสุด เท่าที่เราจะไม่มียอคติได้ พิจารณาด้วยความเป็นกลาง
จริงๆ เมื่อเราถูกอยู่ เขาว่าเราผิดนี่ เออ ก็แล้วไป อันนี้เป็น
เครื่องวัด ถ้าเราถูกผู้อื่นมากกล่าวโทษเรา เราก็จะได้รู้ว่า คนนั้น มี
ภูมิปัญญาเท่านั้น

มันไม่เป็นการเสียหายอะไรเลย มันเป็นเจโตปริยญาณ อย่าง
หนึ่งด้วยซ้ำไป เป็นโสดทิพย์ อย่างหนึ่งด้วยซ้ำไป คือเป็นเครื่องวัด
วัดเราจะรู้ได้ว่า อ้อ คนนี้มีภูมิปัญญาอย่างนี้ เขามาแสดงออกเอง

เขาประกาศตนเอง มาแสดงภูมิของตน ออกมาให้เราตัวเอง เท่านั้น
ด้วย มันเป็นกำไรต่างหาก มันไม่ใช่สิ่งที่เราจะถือตัวถือตน ให้เขา
สอนไม่ได้ ไม่ใช่ เพราะฉะนั้น ต้องพยายามรู้ให้ได้ในจุดนี้ การถือ
ตัวถือตนในพวกเรา ยังมีมุมเหลี่ยมอื่น ๆ อีกเยอะๆ เยอะ หลาย
อย่าง มันมีละเอียดลออ ซึ่งเคยอธิบายเรื่อง มานะสังโยชน์ นี้มา
มากต่อมาก

แม้แต่อุปกิเลสต่างๆ ก็พยายามเรียนรู้ อุปกิเลส ๑๐
ตั้งแต่ อมณสิการ จนกระทั่งมาถึง ถีนมิทธะ ทุณฺณจุลละ ฉมภิตต
ตะ หรือแม้แต่ อุกพิละ เป็นทุณฺณจุลละ ทั้งหมด ให้รู้ขั้นตอน ๕
อย่างนี้ ก็ให้รู้ให้ชัด ๕ อย่างหลัง แม้แต่ อัจจาร์ทวิริยะ การขยัน
เกินไป เราขยันอยู่ แล้วเราก็ไปเฟ่งโทษผู้อื่น ก็ไม่เอา ขยันได้ขยัน
ไป ขยันที่มีประโยชน์ ขยันอยู่ ไม่อึดอัดขัดเคือง อะไรขยัน ขยันไป
อันที่เกิดประโยชน์อยู่ ขยัน ขยันแล้วท้อแท้ ขยันแล้วทุกข์ ขยัน
แล้วไม่เกิดผลดีในทางธรรม ในทางประโยชน์อื่น ขยันมากไป
จนกระทั่ง เกินขอบเขต เป็นได้เหมือนกันนะ พิจารณาให้เห็น ไม่
เอา

หรือแม้แต่ชี้แจง หรือขยับน้อยไป เรียกว่า **อติลีนะวิริยะ** ก็ให้รู้ ให้รู้ให้ชัด ในตอนนี้แท้ๆจริงๆ **อภิขัปปา** ก็ให้รู้ กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างให้ตรง เป็น **นानัตตสัญญา**

อันใดเป็นอันใด กำหนดให้ถูก อย่าเลอะเทอะ ในการกำหนดนั้นๆ แล้วก็ไปหลง ในการกำหนดเป็น **อตินิชฌายิตตตัง รูปานัง** หลงในสิ่งที่เราไปยึดไปเกาะ ในรูปนั้นเรื่องนี้อยู่ต่างๆนานา รู้ให้หมด กำหนดอันใด รู้แล้วก็อย่าไปยึดในสัญญานั้นๆ ติดในสัญญาหยุดในการกำหนด ติดในความหมาย ติดในความดี ติดในความรู้ ติดในสิ่งใดๆก็ไม่ได้ หลงให้มันเป็นเจ้าเป็นนายเหนือเราไม่ได้ เรารู้แม้มันดี ก็ให้รู้ดีนั้น ถ้าดีนั้น ให้บุคคลใดได้ ก็ให้ไป เขาไม่เอาก็เฉยไม่ต้องไปหลงดี เราทำดี แล้วเขาไม่ว่าดี ก็ช่างเขา ไม่ต้องไปหลงในดีนั้น หลงดีเราก็ทำดีแล้ว ยกดีของเราไปชมคนอื่น มากมายก็ไม่เอา อย่าไปหลงรูปใดๆทั้งหมด อย่าไปยึดหนัก ยึดใหญ่ยึดโต ยึดอโศกกว้างใหญ่เกินไป ก็ไม่ได้ ยึดอโศกเล็ก จนกระทั่ง ในตัวเราเอง ก็ถือตัวถือตน ว่าเป็นอโศกนักเกินไป ก็ไม่ได้ ต้องพยายามรู้ให้จริง รู้ให้เกลี้ยง แม้อุปกิเลส ๑๐ ดังกล่าวทั้งหมด แบ่งออกเป็นหมวดๆ ๕ อย่างต้น ๕ อย่างปลาย

ตั้งแต่ อมนสิการ มาจนกระทั่งถึง ทุฏฐูลัง ตั้งแต่ อัจฉารัทธ
วิริยะ มาจนกระทั่งถึง อตินิชฌายิตตตัง รูปานัง รู้ให้จริง อย่ารู้แต่
บัญญัติ รู้สภาพจิตเป็นอย่างนั้นๆ แล้วถอดถอนๆ ปล่อยวาง เรา
จะพ้นทุกข์ ด้วยการปล่อยวาง การไม่ยึดถือเอาเป็นเอาตาย จนจัด
จ้าน เกินไปเท่านั้น การที่จะกระทำอะไรตามเขา การที่พยายาม
จะยึดอะไรขึ้นมา ให้เขากระทำเป็นขั้นตอน เราก็เป็นแต่ยกสมมติ
นั้น ขึ้นมาเท่านั้น เมื่อทำแล้ว ก็ปล่อยวางลงไป เขาจะรับหรือไม่
รับ ก็เป็นเรื่องของเขา เราเสนอ เราหาทางที่จะให้เขาเข้าใจ ให้เขา
ศรัทธาเลื่อมใส ให้เขาเอาให้ได้ ให้เขายกขึ้นไปให้ได้ แล้วเราก็พอ
ก็จบ อย่าไปยึดมั่นถือมั่น จนเกินขอบเขต มั่นทุกข์ จงหาจุดจบอัน
นี้ให้ได้ แล้วตัดสินลงตัว ผู้ใดรู้ความลงตัวอันนี้แล้ว ตัดสินได้แล้ว
แม้ตรวจตน ไม่มีเศษเหลือของอบายมุข ไม่มีเศษเหลือของ กาม
คุณ ๕ ไม่มีเศษเหลือของโลกธรรม ๘ ไม่มีเศษเหลือของ อัตตา

โดยเฉพาะไม่มีทั้งมานะ ไม่มีทั้งอุทัจจะ แม้กระทั่ง เป็น
วิชา รู้อยู่ เห็นอยู่ ก็ไม่หลงในวิชานั้น ย่อมรู้ในวิชานั้น เป็นของ
จริง เป็นของประเสริฐ แต่เราก็ไม่ถือตัวถือตน ว่าเป็นผู้ที่มีวิชา
นั้น จนเอาไปข่มคนอื่น ย่อมเป็นผู้รู้แจ้ง ผู้เห็นจริงอยู่อย่างนั้น ผู้
นั้นหมดมานะจริงๆ หมดอุทัจจะจริงๆ เป็นผู้มีวิชาพร้อม หมด

อวิชาที่แท้จริง รู้ในส่วนเหลือ เศษเล็กเศษน้อยของตน หมด
อโสกะ หมดวิรัชชะ เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เป็นขมะ ผู้นั้น ต้องรู้จิต
ที่เป็นขมะจิตตั้ง ของตนให้ได้ รู้ว่าจิตนี้เกษมอยู่ สบายอยู่ แม้
ทำงานหนักอยู่ ก็รู้ว่ากายกรรมหนัก วจิกำลังพูดอยู่ ก็รู้ว่าวจีหนัก
ใช้พลังงานปรุงอยู่ในจิต ก็รู้ที่อยู่ว่า ใช้พลังงานปรุงอยู่ในจิต ว่ามันก็
หนักเหมือนกัน มันก็เมื่อย หนักตัวนี้ ไม่ใช่หนักถ่วง ไม่ใช่หนัก
อย่างอับเฉา แต่ก็เบิกบาน แจ่มใสอยู่ ไม่ได้หม่นหมอง ไม่ได้
อับเฉาใดเลย รู้ว่าการหนักเพราะการงาน รู้ว่าเป็นกัมมโยนิ เป็น
สิ่งที่เราทำให้เกิด เพราะทำแล้ว มันจะเป็นกัมมพันธุ เป็นสิ่งที่ จะ
เป็นเผ่าพันธุ ของอริยสาวกของธรรมะ ที่เรียกว่า ธรรมะของ พระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า หรือเรียกว่า พุทธธรรม เราสร้างพุทธธรรมนี้
เป็นเผ่าพันธุ เป็นพุทธพงษ์ เป็นพุทธพันธุ เป็นการกระทำ เรียกว่า
กัมมพันธุ ให้เป็นที่พึ่งของโลก เป็นโลกนาถ เราทำนะ ไม่ใช่คนอื่น
ทำ เมื่อสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทำ ใครจะทำ เมื่อสิ่งใด
ที่เรารู้ดี สิ่งใดที่ประเสริฐ เราได้แล้ว เรามีอยู่ แล้วเราไม่กระทำ
ออก ไม่สลัดคืนให้แก่คนในโลกอีก ใครจะกระทำ ไม่มีแล้ว โลก
จะห้าม โลกจะด้วน ศาสนาจะกุด ศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
นั้นสืบต่อ มีกัมมพันธุ มีกัมมปฏิสรโณ เป็นการทำงานที่จะสืบเผ่า
สืบพันธุ เป็นพุทธเผ่า พุทธพันธุ อย่างนี้ ตามแรงของเรา มีได้

เท่าไร เราก็ทำสุดที่ ส่วนมันจะไปได้อีกเท่าไรๆ ไม่ต้องไปห่วงมัน
เราทำสุดที่ สุดกำลังของเราที่ทำ

พุทธบุตร

ผู้ใดมีความทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบากมาก เท่าใด
ผู้นั้นก็มีคุณประโยชน์ให้แก่ศาสนาากเท่าานั้น เป็นพุทธบุตร ที่น่า
สรรเสริญ เป็นพุทธบุตรที่น่าบูชา เป็นพุทธบุตร ที่ทำกตัญญู
กตเวทิต่อพุทธศาสนา ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สร้างขึ้นไว้
จนกระทั่ง เราได้มารับประโยชน์นี้ เป็นสรวง เป็นที่พึง เป็นที่
ยึดถือ และเราก็ได้ทำประโยชน์นี้ ให้ต่อทอดเอาไว้ ตามกำลังของ
เรามี ได้ทำจริงๆ อันนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด สุดเป็นที่สุด แห่งการ
บรรยายในวันนี้แล้ว คงจะยากอยู่ ในการบรรยายวันนี้ ขอให้
ทบทวน เอาฟังอีก ขอให้ทำความเข้าใจในภาษาบัญญัติ แล้วเอา
ไปไตร่ตรอง ไปกระทำให้เกิดจริงเป็นจริง ในตัวบุคคลนั้น นั้นๆ ตัว
เราทุกคน กระทำให้จริง ให้เกิดผลประโยชน์นั้นๆ ผู้ได้ความสูงสุด
อันนี้ เป็นอรหันต์ ผู้นั้นจะรู้อรหันต์ในตน อย่างแท้จริง ปฏิญาณ
ตนได้ รู้ได้ว่าเป็นอรหันต์ ผู้เป็นอรหันต์แล้ว แม้ใครจะว่าเราไม่เป็น
อรหันต์ ผู้นั้นจะไม่มี การเศร้าหมองเลย จะไม่มีการเสียใจ จะไม่มี
การเสียดาย จะไม่มีการโกรธเคือง จะไม่มีการอะไรทั้งสิ้น ผู้เป็น

อรหันต์ ใครมาว่าเราไม่ใช่อรหันต์ ก็ไม่ประหลาดอะไรเลย และไม่
จำเป็นจะต้องอวดอรหันต์ด้วย ผู้เป็นอรหันต์ ก็ไม่ยอกอวด
อรหันต์ แต่จะแสดงธรรมเป็นขั้นตอน แก่บริษัทที่ควรแสดงเสมอ
แสดงตั้งแต่ โสดา สกิทา อนาคา ถึงเวลาจะแสดงอรหันต์ ก็แสดง
ไปตามฐานะ ตามควร ถึงเวลาเปิดเผยอรหันต์ก็จะเปิดเผย ถ้า
เวลาใด ที่ยังไม่สมควรที่จะเปิดเผย อรหันต์ก็จะไม่เปิดเผยให้เขา
รู้ เป็นการอวดอุตริ ที่มันเป็นอนุสัมบัน อยู่กับอนุสัมบัน ก็จะไม่อวด
ผู้รู้ จะรู้อรหันต์ในอรหันต์ หรือ ผู้ที่มีภูมิจริง ก็จะมีรู้อรหันต์ได้เอง
โดยไม่ต้องเปล่งปากพูด และเราก็ไม่ต้องอวด พอถึงวาระควรอวด
แล้ว จึงจะพูด ในเวลาอันควร กาละที่ควรจะพูด

ในสมัยพระพุทธเจ้า เมื่อสุสีมะ ได้ถามพระอรหันต์เจ้าว่า
ท่านอวดอรรถผลว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์จบแล้ว ภาระกิจสิ้น
อยู่นั้นจริงหรือ สุสีมะไปถามพระอรหันต์เจ้า ในสำนักพระพุทธเจ้า
อรหันต์เหล่านั้น ก็ยืนยันว่าเป็นเช่นนั้น สุสีมะ คือท่านอวดนั่นเอง
ท่านบอกนั่นเอง เพราะฉะนั้น เมื่อถึงคราวที่จะพูดจริงๆ อย่างนี้
บอกว่า เราเป็นอรหันต์นะ ภาษาตรงๆก็คือ อย่างนั้นแหละ มา
ถามว่า พรหมจรรย์จบอยู่ ไช้ไหม ก็ใช่ เป็นอรหันต์อยู่ไช้ไหม ก็ใช่
ถึงเวลานั้น ผู้นั้นจะบอก ผู้นั้นควรจะบอก ก็จะไม่บอกจริงๆ กาละนั้น

จะมี และพวกเรานี้ อย่าเพิ่งไปอวดอะไร ตอนนี้ ยังไม่ถึงวาระที่จะ
ควรวอด อย่างนี้ แม้ผู้ใดจะมี ผู้นั้นจะรู้ อรหันต์จะรู้จริงๆ และถึง
วาระนั้น จะอวดจึงอวด แต่ในขณะนี้ แม้แต่โสดาบัน ผู้ควรวอด
เมื่อถึงกาละควรวอด ก็ควรวอด ยังไม่ถึงกาละ ก็ยังไม่ต้องอวด แต่
แสดงธรรมแสดงมรรค ที่เป็นทางแห่งการจะไปสู่โสดาบัน ทางจะ
ไปสู่อนาคา ถ้าเรามีภูมิ นั้น จงแสดงอยู่ อันใดที่ปัญญาเรายังไม่ถึง
รู้เป็นมรรควิธี แต่ผลยังไม่มี เราก็บอกไป เป็นเชิงว่า อันนี้ก็ เป็น
ทาง เรายังไม่มี ก็อย่าไปอวดให้เขาเข้าใจว่าเรามี ให้เขาหลงผิด
เจตนา แต่บอกไว้เป็นทาง ถ้าแม้ว่า เขาจะซักถาม ว่านี่ท่านได้แล้ว
หรือ เรายังไม่ได้ แต่เรารู้มาเป็นปริยัติ เราก็บอกไปโดยตรง ไม่
เสื่อมเสียอะไร ไม่ประหลาดอะไร

ถ้าเราเอง แสดงธรรมด้วยขั้นต้น ขั้นกลาง บั้นปลาย ถูกอยู่
อย่างนี้ ศาสนาไม่เสื่อม ศาสนาจะโปรอด ศาสนาจะไปไกล ก็
พยายามกระทำเอาจริงๆ

ก็ขอสรุปจบ ในการแสดงธรรม ในวันมาฆปุณณมี ในวันนี้
ขอให้พวกเรา ระลึกให้มากที่สุด ถึงผลที่เราได้ สิ่งที่เรา มีจริงอยู่
หรือ ถ้ามันไม่มี ก็มาซักซ้อมกันใหม่ มาถาม มาทวนกันดูว่า เราไม่
มี ผู้ที่จะเข้ามาใหม่ ก็ขอให้แน่ใจ ขอให้ปฏิบัติ จนรู้ความจริงว่า

เป็นขั้นตอนที่เราควรได้ควรมี และแน่ใจว่า เราจะมาสู่ทางนี้ที่
เป็นทางอันประเสริฐ แสนประเสริฐสุดนี้ เอาให้จริง อย่าหลงไหล
หลงเลอะ ถ้ามันดีแล้ว ก็จงมาเถิด ไม่มีทางใดสูงกว่านี้อีก จริงแล้ว
ก็จงทำเถิด ให้แน่ใจให้จริง อย่าหลง อย่าพรั่ พยายาม สุด
ประเสริฐของมนุษย์ มีเท่านั้น

ก็ขอจบเท่านั้น

มาชมบูชามหาฤกษ์ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

พิมพ์โดย นัยนา ๒๕ กันยายน ๒๕๓๒

ตรวจทานโดย ปราณี่ ๒๖ กันยายน ๒๕๓๒